

وزارت کشور

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
معاونت امور دهیاری ها

"دولت یازدهم؛ زنان و مدیریت روستایی"

دفتر برنامه ریزی و مدیریت توسعه روستایی

بهار ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱. مقدمه

یکی از مسائلی که جوامع در حال توسعه و توسعه یافته امروزه با آن مواجه می‌باشند و برای آن‌ها بسیار مهم می‌باشد مسئله توسعه پایدار و یکی از مهمترین شاخه‌های آن یعنی توسعه پایدار روستایی است که می‌تواند راهگشای جامعه در رسیدن به توسعه پایدار در تمام سطوح باشد. نشست سران زمین برای رسیدن به توسعه پایدار، توجه به چند مؤلفه اساسی را در دستور کار خود قرار داده اند که انسان در رأس آن‌ها قرار دارد؛ این مؤلفه‌ها عبارتند از:

- انسان (تأکید بر رفتار اجتماعات محلی)؛
- محیط زیست (عناصر بوم‌شناختی پایه)؛
- زنان (به مثابه نیمی از جمعیت)؛
- کودکان و نوجوانان (به مثابه تصمیم‌گیرندگان آینده جامعه)؛
- فرهنگ (نگرش، رفتار و ارزش‌های معنوی)؛
- آموزش (فرایندهای توانمندسازی و ...)
- امنیت (اجتماعی، غذایی و ...)
- مشارکت (در تصمیم‌گیری، اجرا، نظارت و منافع).

همگی این عناصر در شکل‌گیری توسعه پایدار و استمرار آن نقش اساسی دارند.

همانطور که مشخص است توجه به دو مؤلفه **زنان و مشارکت** در شکل‌گیری توسعه پایدار و استمرار آن از عوامل اصلی هستند. این دو مؤلفه در شکل‌گیری توسعه پایدار روستایی نیز می‌تواند بسیار راهگشا باشد.

مدیریت نواحی روستایی یکی از مهمترین اجزای دستیابی به توسعه پایدار در سطح ملی است که بدون بهره‌گیری از شیوه‌های مدیریتی توانمند و کارآمد میسر نخواهد شد. مدیریت خردمندانه سکونتگاه‌های روستایی بر پایه خردجمعی و مشارکت واقعی همه ذی‌نفعان در راستای توسعه و پیشرفت پایدار از اهمیت بسزایی برخوردار است. بنابراین مشارکت زنان در مدیریت روستایی به عنوان یکی از ذی‌نفعان دارای اهمیت بسیار می‌باشد.

یکی از عرصه‌های قابل تأمل برای حضور زنان در حوزه مدیریت روستا، نهاد دهیاری است که با شروع به کار دهیاری‌ها براساس مصوبه مجلس شورای اسلامی تحقق یافت.

پس از تصویب «قانون تاسیس دهیاری‌های خودکفا» و در راستای تقویت بنیان مدیریت روستایی، وزارت کشور سیاست راه‌اندازی، تقویت و ساماندهی تشکیلات دهیاری‌ها را در پیش گرفت و بر این اساس تاکنون **۳۳۵۳۵ دهیاری** در اقصی نقاط کشور فعالیت خود را آغاز نموده‌اند. در این میان زنان از بدو شکل‌گیری دهیاری‌ها حضور پویا و فعالی در عرصه مدیریت روستایی به نمایش گذاشته‌اند.

بطوریکه سهم بانوان دهیار طی سال‌های ۸۶-۸۴ با رشد ۱۵۶ درصدی، از ۱۵۰ به حدود ۴۰۰ نفر و از سال ۹۰-۸۶ با رشد ۱۲۳ درصدی از ۴۰۰ نفر به ۸۸۸ نفر و از سال ۹۰-۹۳ با رشد ۷۴ درصدی به ۱۵۴۴ نفر و از سال ۹۳ تا کنون با

رشد ۴۳.۳۴ درصدی به ۲۱۶۷ نفر افزایش یافته است که این خود حاکی از رشد و بالندگی فکری و فرهنگی روستاییان و توانمندی زنان در عرصه مدیریت روستایی است.

دهیاران زن، به عنوان نمایندگان دو اجتماع بزرگ از میهن عزیزمان، ایران اسلامی، شامل اجتماع زنان و اجتماع مدیران روستایی؛ بار سنگین مسؤولیت مدیریت روستایی را بر دوش می‌کشند.

بر این مدعا و با توجه ویژه این سازمان به مسائل زنان دهیار و پیگیری حقوق حقه آنان، تلاش برای یافتن راهکارهای جدید در مواجهه با مشکلات در زمینه مدیریت روستایی و در نهایت همراهی و نیز کمک به جریان توسعه در کشور، دهیاران زن را مشتاق‌تر و جدی‌تر می‌سازد.

بر این اساس، از مهم‌ترین انتظاراتی که از مدیران زن روستایی (دهیاران زن) انتظار می‌رود عبارتند از:

- تلاش برای به نمایش گذاشتن قدرت، توانایی، انگیزه و ظرفیت‌های زن مسلمان ایرانی برای حضور در عرصه‌های مختلف خدمت‌رسانی.

- بهره‌گیری از تمامی توان و ظرفیت‌های انسانی روستا بویژه زنان در عرصه توسعه و آبادانی روستا.

- کمک به توسعه و ترویج فرهنگ و تعالیم اسلام ناب محمدی در مناطق روستایی کشور

- تقویت روحیه خودباوری در خود و سایر زنان روستایی برای حضور و نقش‌آفرینی در عرصه‌های مختلف.

- تلاش در توانمندسازی خود برای موفقیت در انجام وظایف محوله از طریق شرکت در دوره‌های آموزشی و ...

- حضور فعال و مؤثر در تمامی عرصه‌های توسعه روستایی با حفظ شعائر دینی و مذهبی.

- برنامه‌ریزی جهت توانمندسازی زنان سرپرست خانوار روستایی و فراهم نمودن زمینه‌های مشارکت آنان در عرصه‌های مختلف

در ادامه گزارشی تحلیلی از وضعیت موجود دهیاران زن که حاکی از رشد حضور آنان در عرصه مدیریت روستایی، طی دولت یازدهم می‌باشد ارایه شده است.

امید است زنان جامعه روستایی (دهیاران زن)، بتوانند با درایت و کاردانی و مدیریت شایسته عرصه‌های روستایی، موجبات تحقق توسعه پایدار روستایی و بالندگی و سرافرازی کشور عزیزمان ایران را فراهم سازند.

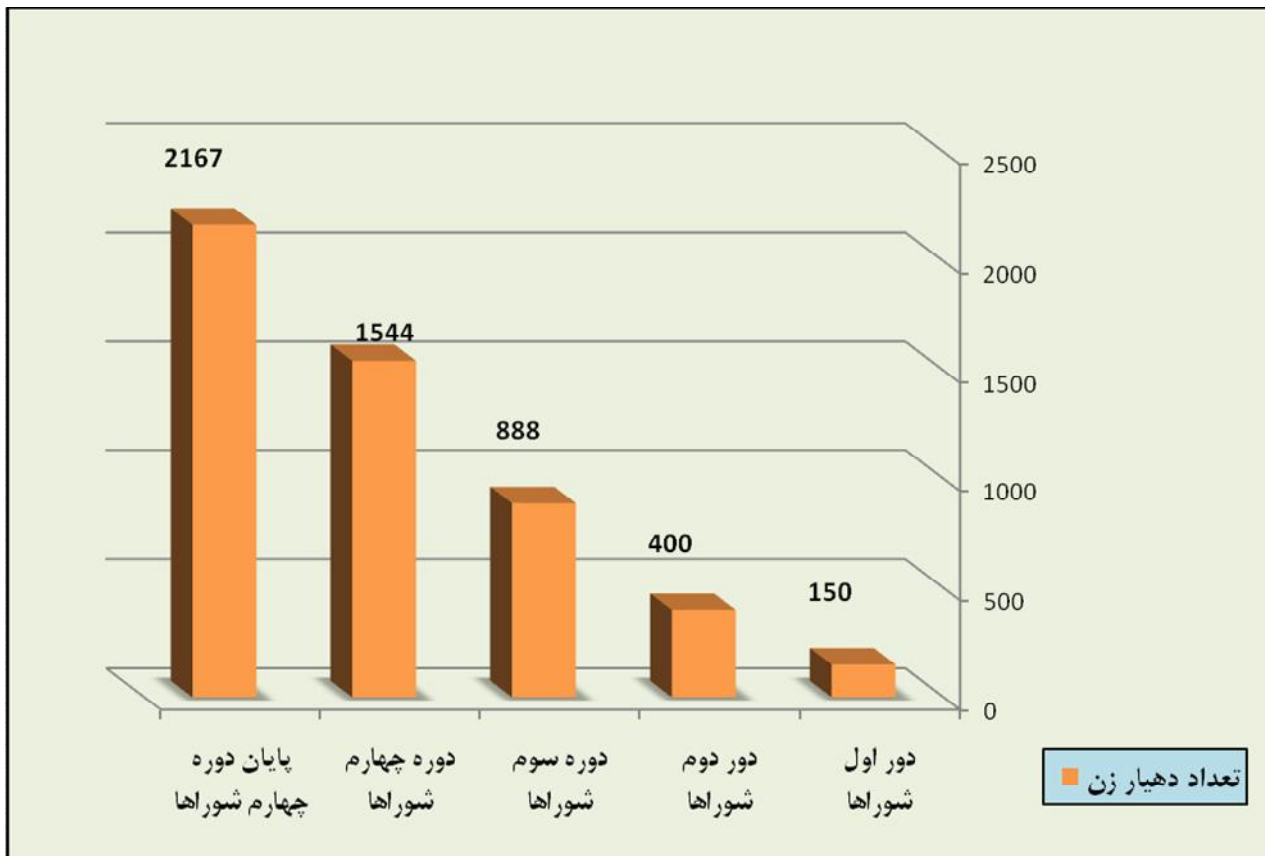
۱. وضعیت دهیاران زن طی سومین و چهارمین دوره فعالیت شوراهای اسلامی شهر و روستا

جدول شماره ۱: مقایسه تعداد دهیاران زن، طی سومین و چهارمین دوره فعالیت شوراهای اسلامی شهر و روستا

ردیف	نام استان	تعداد دهیاران زن در دوره سوم شوراهای اسلامی شهر و روستا	تعداد دهیاران زن در آغاز دوره چهارم شوراهای اسلامی شهر و روستا	تعداد دهیاران زن در پایان دوره چهارم شوراهای شهر و روستا
۱	آذربایجان شرقی	۴	۲۵	۲۴
۲	آذربایجان غربی	۲۴	۴۵	۶۴
۳	اردبیل	۲۳	۴۴	۴۶
۴	البرز	۳	۸	۹
۵	اصفهان	۲۳	۳۶	۴۸
۶	ایلام	۲۶	۲۱	۲۸
۷	بوشهر	۳	۱۱	۲۳
۸	تهران	۵	۱۴	۱۶
۹	چهارمحال و بختیاری	۱	۶	۱۱
۱۰	خراسان رضوی	۱۱۲	۲۱۰	۲۷۶
۱۱	خراسان جنوبی	۲۷	۳۳	۵۰
۱۲	خراسان شمالی	۴۵	۷۲	۸۷
۱۳	خوزستان	۱۳	۲۸	۳۳
۱۴	زنجان	۳۰	۴۰	۶۸
۱۵	سمنان	۳	۱۶	۲۰
۱۶	سیستان و بلوچستان	۵۹	۷۹	۱۳۷
۱۷	فارس	۲۶	۴۸	۱۰۷
۱۸	قزوین	۱۴	۳۳	۳۴
۱۹	قم	۰	۰	۰
۲۰	کردستان	۱۳	۶۲	۵۷
۲۱	کرمان	۸۲	۱۵۹	۲۵۲
۲۲	کرمانشاه	۳۸	۱۷	۷۷
۲۳	کهگیلویه و بویر احمد	۳	۹	۲۶
۲۴	گلستان	۴۱	۵۴	۶۴
۲۵	گیلان	۶۳	۱۰۳	۱۵۹
۲۶	لرستان	۲۴	۳۶	۵۰
۲۷	مازندران	۶۷	۱۱۶	۱۳۰
۲۸	مرکزی	۳۹	۸۷	۱۰۸
۲۹	هرمزگان	۲۷	۴۷	۹۵
۳۰	همدان	۴۱	۵۰	۴۹
۳۱	یزد	۹	۱۴	۱۹
	جمع کل دهیاران زن	۸۸۸	۱۵۲۳	۲۱۶۷

مأخذ: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، معاونت امور دهیاری‌ها- دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی

نمودار شماره ۱: مقایسه تعداد دهیاران زن، طی سومین و چهارمین دوره فعالیت شوراهای اسلامی شهر و روستا

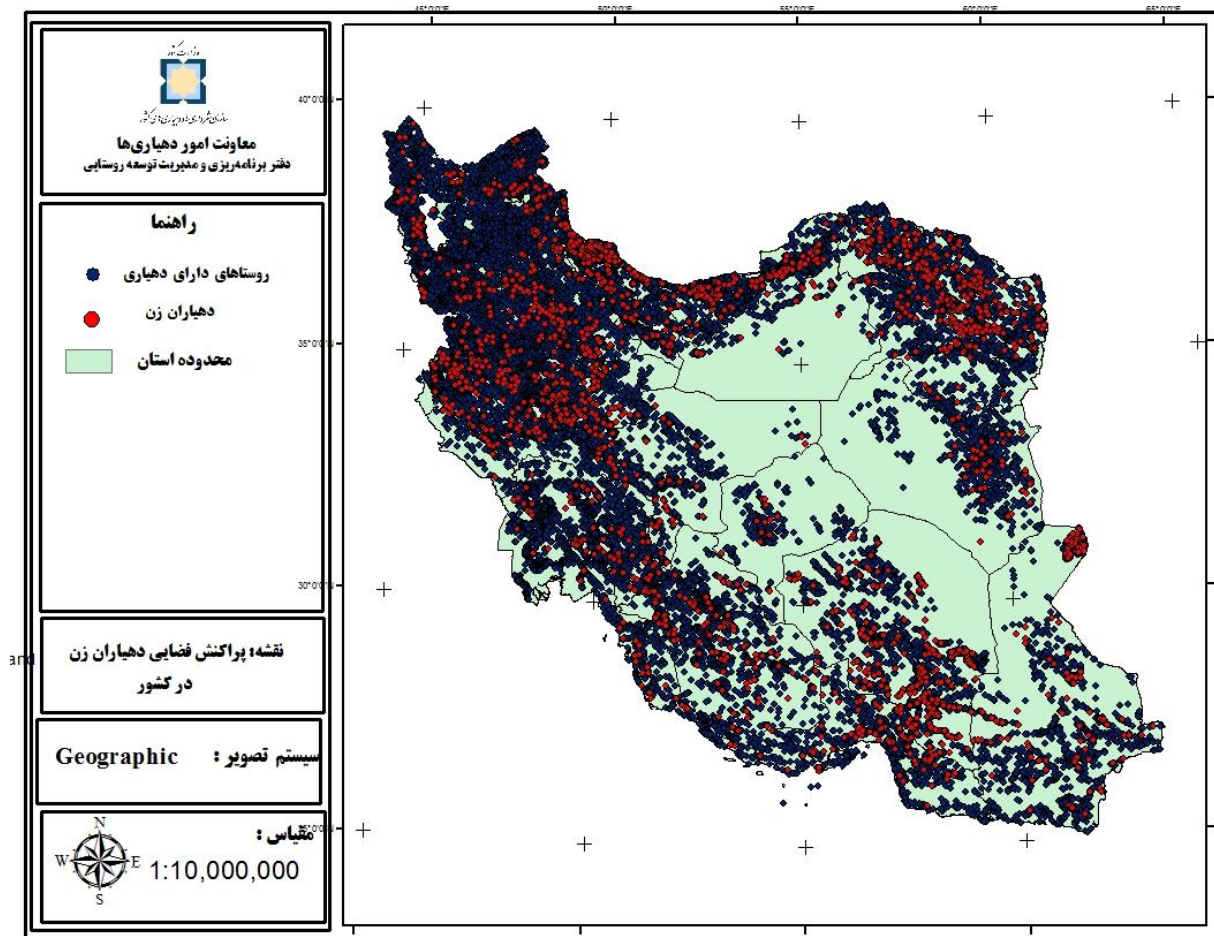

مأخذ: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، معاونت امور دهیاری‌ها، دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی

همانطور که ملاحظه می‌شود، تعداد دهیاران زن در دوره اول شوراهای ۱۵۰ نفر، در دوره دوم شوراهای با رشد ۱۵۶ درصدی، از ۱۵۰ به حدود ۴۰۰ نفر، در دوره سوم شوراهای با رشد ۱۲۳ درصدی از ۴۰۰ نفر به ۸۸۸ نفر و در دوره چهارم شوراهای با رشد ۷۴ درصدی به ۱۵۴۴ نفر رسیده و **نرخ صعودی** داشته است و این تعداد در پایان دوره چهارم شوراهای با رشد ۴۳.۳۴ درصدی به ۲۱۶۷ نفر دهیار زن **افزایش یافته** است.

آمار و اطلاعات فوق حاکی از آن است که، حضور و مشارکت زنان در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی طی دولت یازدهم، رشد چشمگیری داشته و این امر نمایانگر نقش فعالانه این قشر از جمعیت در توسعه کشور است. چرا که زنان از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بالایی برخوردار هستند و کشور عزیزمان و همچنین دولت جاری توانسته است با ایجاد شرایط و بسترهای لازم، موجبات بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های زنان روستایی را در عرصه مدیریتی، بیش از پیش فراهم سازد.

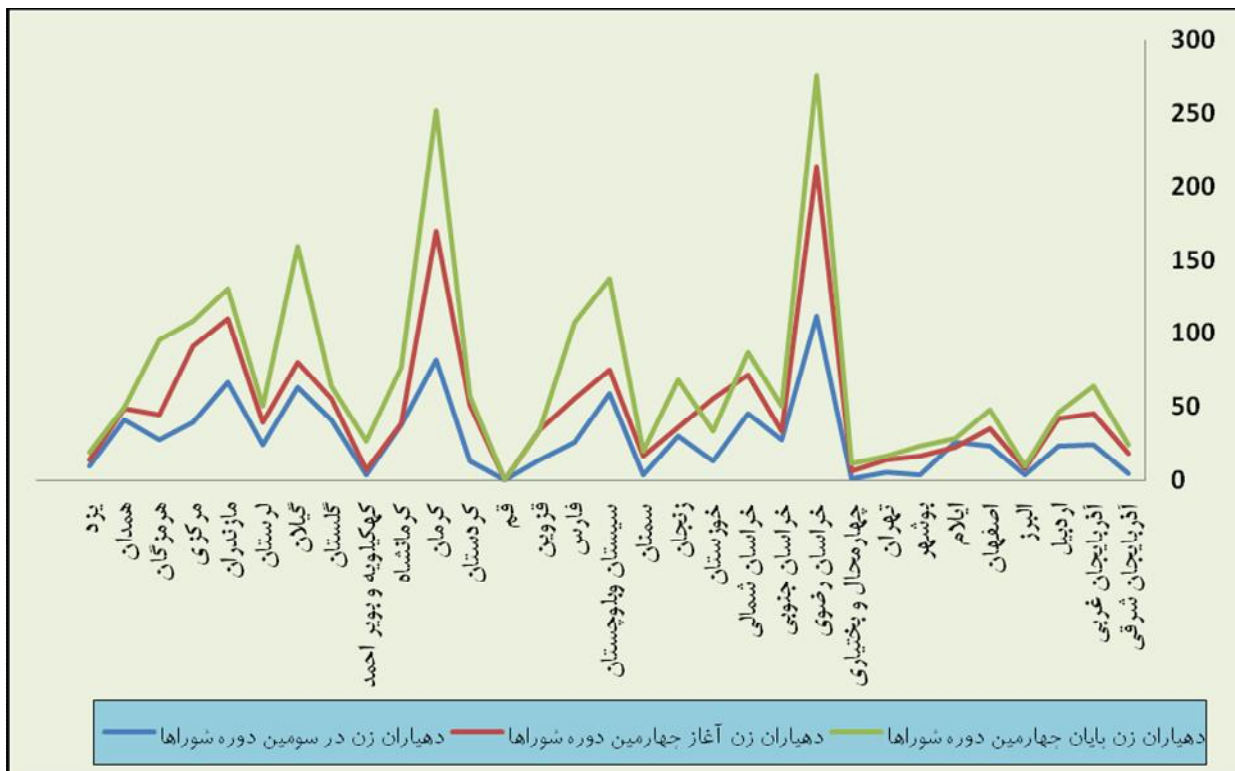
نقشه شماره ۱: پراکنش فضایی دهیاران زن در کشور

مأخذ: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، معاونت امور دهیاری‌ها، دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی

۲. وضعیت تغییر دهیاران زن، طی سومین و چهارمین دوره فعالیت شوراهای اسلامی شهر و روستا

نمودار شماره ۲: روند تغییر دهیاران زن، طی سومین و چهارمین دوره فعالیت شوراهای اسلامی شهر و روستا (به تعداد)

مأخذ: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، معاونت امور دهیاری‌ها، دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه روستایی

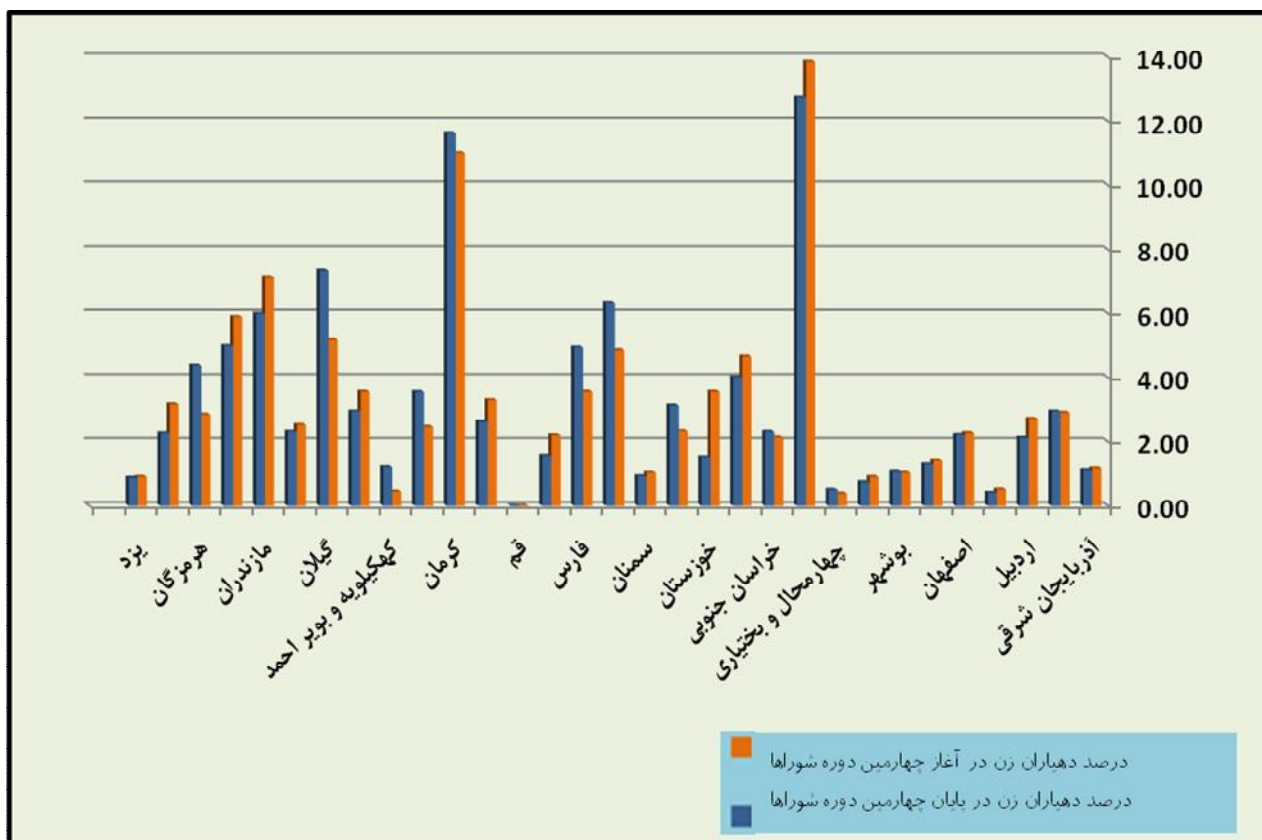
مشاهده وضعیت روند تغییرات نشان می‌دهد که تعداد دهیاران زن در پایان دوره چهارم شوراهای استان‌های کشور، با نرخ رشد ۴۰.۳۴ درصد رو به افزایش بوده است که این امر نیز نشانگر حضور و مشارکت فعال و گسترده زنان در حوزه اجتماعی و مدیریت محلی در روستاها می‌باشد.

۳. وضعیت دهیاران زن، در آغاز و پایان دوره چهارم شوراهای اسلامی شهر و روستا

نمودار شماره ۳: وضعیت دهیاران زن، در آغاز و پایان دوره چهارم شوراهای اسلامی شهر و

(روستا)

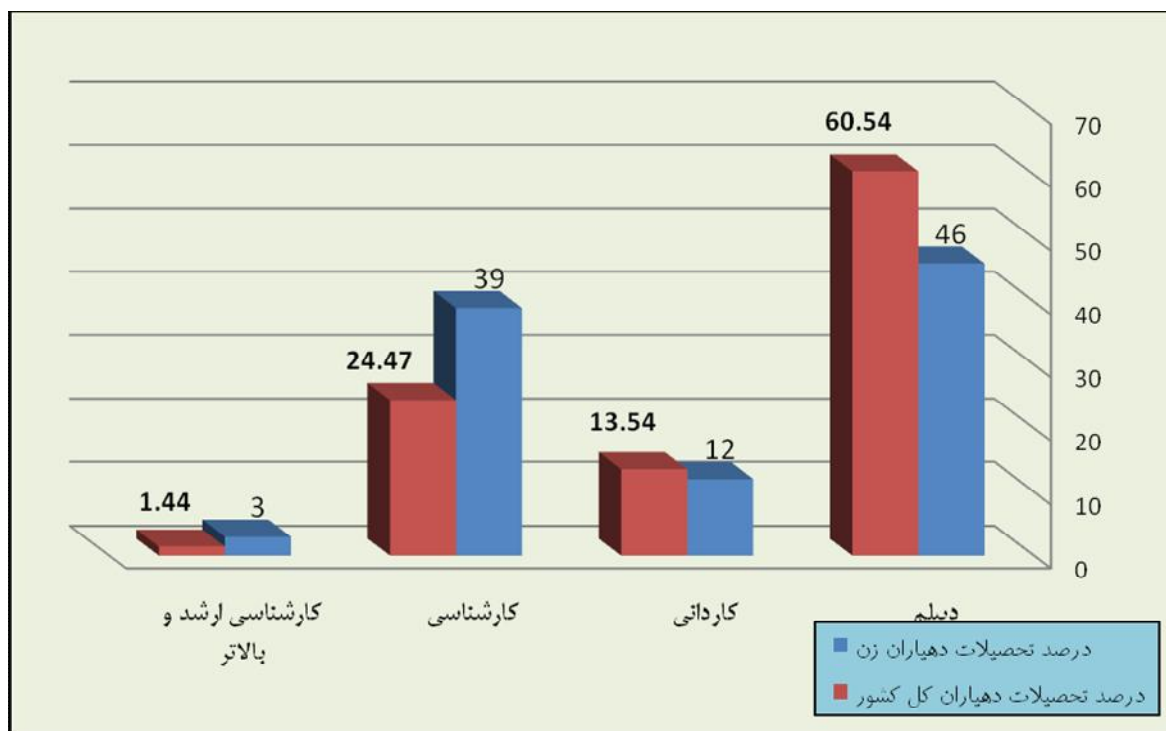

مأخذ: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، معاونت امور دهیاری‌ها

مشاهده وضعیت دهیاران زن در آغاز و پایان دوره چهارم شوراهای اسلامی شهر و روستا نشان می‌دهد که، در اکثر استان‌های کشور تعداد دهیاران زن در پایان دوره چهارم شورای اسلامی نسبت به آغاز دوره چهارم افزایش یافته است. بدین ترتیب استان کرمان با ۱۱.۶۳ درصد، استان گیلان با ۷.۳۴ درصد و سپس استان سیستان و بلوچستان با ۶.۳۲ درصد، به ترتیب بیشترین میزان افزایش تعداد دهیاران زن در طول مدت خدمت این دولت را به خود اختصاص داده‌اند.

۴. مقایسه وضعیت تحصیلات دهیاران زن با تحصیلات دهیاران کل کشور

نمودار شماره ۴: وضعیت تمصیلات دهیاران زن در مقایسه با کل کشور

مأخذ: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، معاونت امور دهیاری‌ها

همانطور که ملاحظه می‌شود، وضعیت تحصیلی دهیاران زن بیانگر این است که حدود ۵۴ درصد از دهیاران زن با تحصیلات دانشگاهی (کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری) در عرصه مدیریت روستایی فعالیت دارند که این رقم در کل کشور ۳۹ درصد می‌باشد. بنابراین نسبت تحصیلات دانشگاهی دهیاران زن از کل کشور ۱۵ درصد بیشتر می‌باشد و این رشد مثبت، نشان‌دهنده بهره‌گیری از توان زنان تحصیل کرده در عرصه مدیریت روستایی و اعتماد شوراهای اسلامی روستا با قابلیت‌ها و توانمندی آن‌ها است که می‌تواند عامل تحول در عرصه مدیریت روستایی در دولت یازدهم باشد.

همچنین آمار و اطلاعات فوق حاکی از آن است که در مقطع تحصیلی کارشناسی تحصیلات دهیاران زن (۳۹ درصد) ۱۴.۵۳ درصد نسبت به تحصیلات دهیاران کل کشور (۲۴.۴۷ درصد)، رشد مثبت داشته است که بسیار قابل تأمل می‌باشد.

در مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر نیز تحصیلات دهیاران زن (۳ درصد)، ۱.۵۶ درصد نسبت به تحصیلات دهیاران کل کشور (۱.۴۴ درصد) رشد مثبت و قابل ملاحظه‌ای داشته است.

مدول شماره ۴: آمار دهیاران زن کشور به تفکیک استان، مدرک تحصیلی و سابقه فعالیت در دهیاری

سابقه دهیاران (سال)	مدرک تحصیلی						تعداد دهیاران زن	استان	ردیف
	دکتر	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	دیپلم	زیر دیپلم			
3.58	0	1	5	3	15	0	24	آذربایجان شرقی	1
3.78	0	2	27	7	28	0	64	آذربایجان غربی	2
5.46	0	2	25	7	12	0	46	اردبیل	3
3.83	0	2	21	3	22	0	48	اصفهان	4
3.78	0	0	4	2	3	0	9	البرز	5
6.71	0	0	20	5	3	0	28	ایلام	6
2.96	0	1	12	2	8	0	23	بوشهر	7
5.06	0	1	7	4	4	0	16	تهران	8
4.00	0	0	8	1	2	0	11	چهارمحال و بختیاری	9
3.29	0	2	19	4	25	0	50	خراسان جنوبی	10
3.10	0	2	38	5	42	0	87	خراسان شمالی	11
4.84	0	6	107	28	135	0	276	خراسان رضوی	12
4.48	0	3	8	6	15	0	33	خوزستان	13
2.60	0	3	28	4	33	0	68	زنجان	14
3.65	0	0	13	2	5	0	20	سمنان	15
3.78	0	2	20	19	95	0	137	سیستان و بلوچستان	16
3.34	0	4	56	12	33	0	107	فارس	17
3.04	0	1	13	6	14	0	34	قزوین	18
0.00	0	0	0	0	0	0	0	قم	19
3.42	0	1	19	3	34	0	57	کردستان	20
3.90	0	3	96	36	117	0	252	کرمان	21
3.84	0	3	26	4	44	0	77	کرمانشاه	22
2.88	0	4	12	1	9	0	26	کهگیلویه و بویر احمد	23
4.78	0	4	19	8	33	0	64	گلستان	24
3.39	1	8	63	17	64	0	159	گیلان	25
3.54	0	1	17	4	28	0	50	لرستان	26
2.63	0	1	62	28	39	0	130	مازندران	27
3.76	0	4	41	11	52	0	108	مرکزی	28
3.07	0	1	25	14	55	0	95	هرمزگان	29
5.23	0	2	23	6	18	0	49	همدان	30
9.38	0	1	8	3	6	1	19	یزد	31
121.10	1	65	842	255	993	1	2167	جمع کل دهیاران زن	

جمع‌بندی

یکی از شرایط لازم برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی، مشارکت زنان روستایی در سطح مدیریت روستا می‌باشد. زنان روستایی با حضور در نقش‌های مدیریتی همچون دهیاری و شورای اسلامی روستا، می‌توانند در توسعه جامعه محلی نقش بسزایی داشته باشند. در مجموع تعداد ۲۱۶۷ دهیار زن در ۲۲۳۷ دهیاری مشغول فعالیت می‌باشند. تحلیل شاخص‌های فوق بیانگر این واقعیت است که علی‌رغم حجم‌های منفی کشورهای بیگانه نسبت به کشورهای اسلامی، بویژه کشور عزیزمان ایران، مبنی بر عدم حضور زنان در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، سیاسی و ... در جامعه، شاهد هستیم که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، همواره زنان ایران اسلامی توانسته‌اند با پیشرفت در عرصه تحصیل و کسب مدارج علمی و دانشگاهی، حضوری فعال و گسترده در جامعه داشته باشند و این مشارکت در تمامی سطوح مدیریتی (ملی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و محلی) قابل ملاحظه و چشمگیر است. لذا نظام تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در کشور با بهره‌گیری از ساختارهای قانونی و فرادستی، موجبات بهره‌گیری هر چه بیشتر از این ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در کشور را فراهم نموده و بستر لازم برای مشارکت و حضور بیش از پیش زنان را در جامعه ایجاد نمایند.

دفتر برنامه‌ریزی و مدیریت روستایی - بهار ۱۳۹۶